

MULTIMEDIA EN OPVOEDING

Inleiding

In heel wat gezinnen is de invloed van de media niet meer weg te denken. De evolutie van multi-media heeft het laatste decennium een spectaculaire groei doorgemaakt.

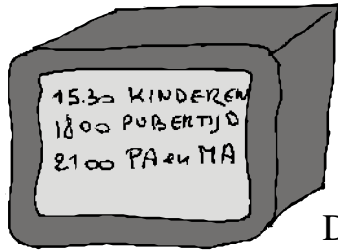
Hierdoor is het aanbod enorm gestegen en is het voor ouders niet altijd evident om een duidelijk overzicht te hebben van wat er zoal allemaal op de markt te vinden is.

In deze folder proberen we een aantal gangbare tendensen op een rijtje te zetten en te kijken naar voordelen en eventuele nadelen of risico's die hier mee verbonden kunnen zijn.

In een tweede deel hanteren we een pedagogisch begrippenkader om hiermee om te gaan en kijken we naar een aantal concrete praktische tips die ouders een stuk op weg kunnen helpen om antwoorden en oplossingen te vinden.

Een kort overzicht van het multi-media landschap

We pretenderen hier niet volledig te zijn, maar een situering te maken van het aanbod.

Het meest bekende en het meest geïntegreerde medium is *de televisie*. In 98% van de gezinnen is minstens één TV aanwezig. Een aantal gezinnen, vooral met opgroeiende tieners, heeft meerdere TV's in huis.

Daarnaast is het programma-aanbod voor kinderen tot in de puntjes toe geprogrammeerd.

De meeste zenders hebben een aanbod vanaf 15.30u gericht op lagere schoolkinderen.

Vanaf 18.00u ongeveer is er een programmatie gericht naar de oudere kinderen.

Sommige zenders beginnen 's morgens al met een aanbod.

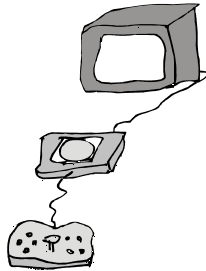
Daarnaast kan je op elk moment een film bekijken via de videorecorder of dvd-speler.

Sinds begin jaren 90 deed *de GSM* zijn intrede. Meer dan de helft van de kinderen heeft een GSM. Met een GSM kan je bellen of berichtjes sturen (SMS)

Enerzijds kan er gekozen worden voor een oplaadkaart. Deze kaart heeft een bepaalde belwaarde die niet overschreden kan worden. Anderzijds is er het abonnement waar je voor een vast bedrag per maand kan bellen. Bij overschrijding van dit bedrag moet er bijbetaald worden. Er is een groot aanbod van soorten en modellen, al dan niet met wap-optie (om op internet te gaan). Ook in prijs zijn er grote verschillen. Daarnaast is er een randmarkt: hoesjes, logo's, covers, ringtones,...

Spelconsoles worden aangesloten op een TV. De meest bekende consoles zijn Playstation (2), Gamecube, X-box, nintendo,... Het spel wordt bestuurd door een gamepad (kastje dat door knoppen bediend wordt). enkel op één type van console afgespeeld worden. Meestal cartridges of cd-roms. de hardware (console) sterk gedaald zijn de laatste jaren, vrij prijzig.

De games kunnen bestaan ze uit
Waar de prijzen van blijven de games zelf

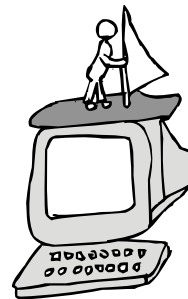
Er is voornamelijk een sterke opmars geweest de laatste jaren door *de computer*. Enerzijds is dit een sterk evoluerend medium (steeds sneller, krachtiger en meer uitbreidingsmogelijkheden), anderzijds zijn de kosten sterk gedaald.

De PC (personal computer) wordt gebruikt om programma's te laten functioneren. Er zijn tekstverwerkingsprogramma's, rekenprogramma's, tekenprogramma's, enz.

Daarnaast wordt een PC gebruikt om het internet te *surfen*. Het internet is een wereldwijde databank met een gigantische hoeveelheid aan informatie.

Je vindt er een schat aan informatie over 101 thema's. Tevens kan je er plaatjes (foto's), muziek, gratis (trial)programma's, ... vinden. Het opslaan van muziek of andere bestanden vanuit het internet op de harde schijf van de computer heet *downloaden*.

Je kan ook *online chatten*. Chatten is een snelle manier van twee of meer PC's sta je rechtstreeks in verbinding met chatten via sites (vb www.vt4.be, www.donna.be,...) of via Ook voor kinderen zijn er sites waar je kan chatten zoals bv www.speelzolder.be .

communiceren, via elkaar. Je kan IRC of MSN. www.k3.be en

Chatten via sites is publiekelijk: iedereen kan iedereen benaderen en het gesprek kan door iedereen gevolgd worden. Je kan wel in privé-kamers chatten zodat er de nodige privacy is. Chatten via IRC of MSN is niet publiekelijk.

Doordat PC's krachtiger zijn geworden en er veel ontwikkeling is gebeurd rond videokaarten, is de PC ook een medium geworden om *spelletjes* op te spelen.

De besturing gebeurt dan via muis en/of klavier of via een apart aangesloten gamepad.

Voordelen versus nadelen

Voordelen van TV kijken:

TV kijken heeft zeker een aantal voordelen voor kinderen: kinderen praten met elkaar over de programma's en bouwen op die manier sociale contacten en vaardigheden uit.

Door het kijken naar educatieve programma's doen kinderen een heleboel kennis en inzichten op en wordt hun blik op de wereld verruimd.

Het is geweten dat TV kijken een positieve invloed heeft op het spelgedrag en de fantasie.

Daarnaast is TV kijken voornamelijk een gezellige en ontspannende bezigheid.

Nadelen van TV kijken:

Wanneer er te veel TV wordt gekeken, is er louter aandacht voor het visuele aspect (passief consumeren) en is er minder tijd om te lezen of gezelschapsspelletjes te spelen.

Kinderen kijken vaak naar niet leeftijdsgeschikte programma's. Ook in een aantal kinderseries zitten scènes die kinderen moeilijk kunnen hanteren.

Series zoals pokemon, digimon enz zijn zeer agressief van aard. Het aantal geweldscènes is spectaculair.

Door een overdaad aan geweldscènes kunnen kinderen afgestompt geraken of zelf agressief gaan reageren.

Een aantal beelden roepen bij kinderen angsten op.

Als er vaak en laat gekeken wordt, komen kinderen slaap tekort en is er weinig ruimte voor andere vormen van ontspanning.

Als er een tweede TV in een speelkamer of op de slaapkamer staat, is er weinig of geen controle meer mogelijk op het kijkgedrag.

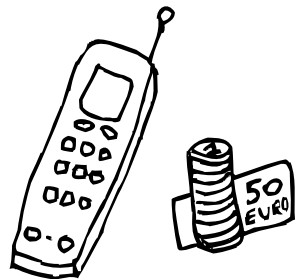
Doordat de TV een passief medium is wordt er minder nagedacht over het kijkgedrag: de TV staat aan dus wordt er gekeken.

Voordelen van GSM:

Een GSM biedt alleszins een verhoogd gevoel van veiligheid: in principe zijn kinderen altijd bereikbaar. Daarnaast blijft de telefoonlijn vrij.

Nadelen van GSM:

Nochtans kunnen de telefoonkosten hoog oplopen: zowel telefoneren als sms'en kosten handenvol geld. Niets is gratis, ook de ringtones en logo's niet.

Als je kind met de GSM belt is het moeilijker om te controleren met wie er gebeld wordt en wat de inhoud van die gesprekken is. Ook de plaats van waaruit gebeld wordt is niet altijd even duidelijk en overzichtelijk.

Voordelen van spelconsoles:

Spelconsoles hebben een positief effect op de fantasie-ontwikkeling. Door het succesvol spelen kan je hogere levels bereiken en zijn er leereffecten.

Spelen heeft een gunstige invloed op de oog-handcoördinatie en reactievermogen en kan een zinvolle manier zijn om lege momenten op te vullen.

Nadelen van spelconsoles:

Kinderen vinden het erg lastig om het spelgedrag in duur in te perken: het is een irreële verwachting dat kinderen uit zichzelf stoppen en iets anders gaan spelen. Door de sterke prikkeling van de ogen kunnen er problemen ontstaan. Hierbij komt dat de korte herhaaldelijke toetsbewegingen RSI (Repetitive Strain Injury, een ontsteking aan de duim) veroorzaakt. Deze klachten verdwijnen meestal wanneer er een tijdje niet meer gespeeld wordt.

De games blijven prijzig !

Doordat spelconsoles op een TV aangesloten worden, wordt de TV eveneens ingepalmd.

Voordelen van surfen:

Het surfen scherpt de computerkennis aan. Kinderen leren spelenderwijs met de PC omgaan.

Er zijn heel wat educatieve en recreatieve sites waar informatie, spelletjes, software en muziek te vinden zijn.

Het worldwideweb (www) is de grootste encyclopedie ter wereld waar je bijna alle informatie kan vinden. Vaak kan je met ondersteuning van het internet voldoende bijkomende stoffering vinden voor een huistaak of spreekbeurt.

Nadelen van surfen:

Omdat het internet zo ruim is, is er de kans dat je verdwaald geraakt en tussen het bos de bomen niet meer kan zien. Ook is niet alle informatie even betrouwbaar.

Kinderen kunnen (soms onbewust) met één muisklik op porno-sites met extreme inhoud belanden.

Ook het internet heeft een kostenplaatje. Als er gesurft wordt met een analoge modem betaal je verbindingskosten per minuut, waardoor de rekeningen kunnen oplopen. Met een (A)DSL- of Telenetverbinding betaal je een vast bedrag per maand en kan je onbeperkt surfen.

Door het openen van bestanden of mails kunnen er virussen op je harde schijf opgeslaan worden. Bij foutief gebruik kunnen er conflicten tussen hardware en software ontstaan: de computer krijgt problemen en doet niet meer altijd wat hij hoort te doen.

Voordelen van gamen:

Wanneer de PC gebruikt wordt om te gamen (spelletjes te spelen) werkt dit bevorderlijk voor de oog-handcoördinatie. Het ruimtelijk inzicht wordt gestimuleerd en fantasie en nieuwsgierigheid worden geprikkeld.

Meer dan door te spelen op een console leren kinderen omgaan met een PC en nieuwe ontwikkelingen die hiermee gepaard gaan.

Een spel spelen op PC is meer dan een cd-rom plaatsen en starten (in tegenstelling tot de spelconsole): je moet een map aanmaken, het spel installeren, de juiste instellingen configureren,... Ook hierin speelt een sociaal aspect: drie op vier kinderen geven aan het liefst samen of om beurt te spelen. Hiermee wordt de stelling dat computerspelletjes leiden tot eenzaamheid en afsluiting van de buitenwereld een stuk ontkracht.

Nadelen van gamen:

De mogelijke risico's zijn min of meer hetzelfde als bij spelen op een console: jongens spelen het liefst realistische agressieve spelletjes en door de nieuwe grafische kaarten (die zorgen voor het beeldkwaliteit) is het geweld en de horror bijna levensecht. In een aantal spellen wordt gespeeld

vanuit de IK-persoon, wat de indruk geeft dat het geweld zelf wordt uitgevoerd. Doordat het kind de hoofdrol speelt is er een beloning voor agressief gedrag (hogere levels).

We vermelden nog even dat in games er een uitgesproken stereotype rolverdeling bestaat: jongens zijn de helden die met zo veel en krachtig mogelijk geweld de vrouwelijke medestanders moeten redden of beschermen.

Bij overmatig spelen is er een vermindering van concentratie merkbaar, de impulsiviteit stijgt en er is sprake van een verhoogde frustratie.

Enkele mogelijke gezondheidsproblemen zijn: minder beweging, irritatie van oog- en nekspieren, RSI, een verhoogde kans op epileptische aanvallen als gevolg van snelle beeldwisselingen.

Pedagogische vaardigheden (wat kan je als ouder doen ?)

Verantwoord opvoeden betekent niet dat je ernaar streeft om een ideale ouder te zijn of te worden. Opvoeden is in de eerste plaats een interactie tussen mensen (ouders-kind). Het hoeft niet perfect te lopen !

Nochtans is het belangrijk voor kinderen om duidelijk te weten waar ze aan toe zijn. Een set van regels die voor zowel ouders als kinderen voorspelbaar en geïntegreerd zijn in de dagelijkse omgang kan conflicten voorkomen.

Opvoeden is een samenspel tussen steunende, sturende en stimulerende vaardigheden:

Steunende vaardigheden

- **positieve bekrachtiging:** als ouders betrappen we er ons vaak op dat we vooral aandacht schenken wanneer het niet zo goed gaat. Dan worden vaak heel wat opmerkingen gegeven die eerder negatief ingekleurd zijn: “stop daar mee, hou er mee op, zet die tv af,…” Dat dit op lange termijn gevolgen heeft op de ontwikkeling van het zelfbeeld van kinderen is duidelijk.

Positieve bekrachtiging is net het omgekeerde: je geeft positieve aandacht en complimenten wanneer kinderen wél gewenst gedrag vertonen.

Zo kan je bijvoorbeeld als ouder benoemen dat je kind erg handig is met de pc “wat kan jij dat al goed zeg”, of aandacht geven wanneer je kind in tegenstelling tot zijn gewoonte nu niet de tv opzet, maar een boek gaat lezen...

- **positieve betrokkenheid:** de valkuil bestaat om kinderen die bezig zijn met hun activiteiten met rust te laten zodat ze stil bezig blijven. In de lijn van het voorgaande is het nochtans belangrijk om ook dan betrokken te zijn en dit te laten merken om hen de boodschap te geven dat je dit weet te waarderen.

Je kan dit concreet doen door even een kijkje te gaan nemen in de kamer, een schouderklopje te geven, vragen te stellen over het spel, het chatten,...

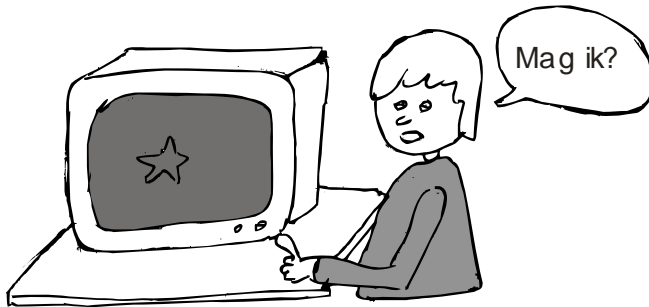
En voor ouders die wat minder vertrouwd zijn is dit de ideale mogelijkheid om hulp te vragen (bv om iets te helpen opzoeken op het internet, een lay-out te maken,...)

Kinderen waarderen zeker een gezonde dosis interesse in wat hun bezig houdt, maar merken zeer snel wanneer interesse vals aangewend wordt als vorm van controle.

Stimuleren

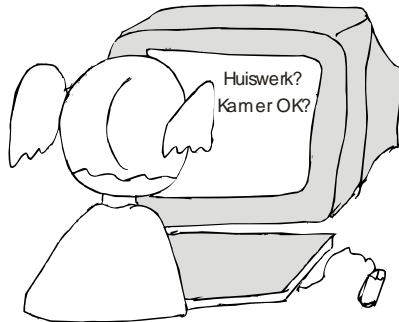
- **Problem-solving** (samen dagdagelijkse problemen oplossen)

Naarmate kinderen ouder worden gaat het communicatiepatroon in een gezin meer en meer in de richting van een overleg- en onderhandelingshuishouden. Ouders en kinderen hebben vaak tegengestelde verwachtingen en behoeftes. Een belangrijke vaardigheid is dan om te onderhandelen en een gulden middenweg te zoeken. Dit betekent echter niet dat je als ouder zomaar alles moet toegeven en je het heft uit handen geeft. De eindbeslissing blijft in het kamp van de ouder liggen !

gebruik van PC,...

Zo kan je onderhandelen over het tijdstip en tijdsduur, over welke programma's gezien mogen worden, welke sites wel en niet bezocht mogen worden, hoe lang je kind moet toekomen met zijn/haar GSM-kaart enzoverder... Als er meerdere kinderen zijn kan je ze zelf afspraken laten maken over TV-programma's,

Sturende vaardigheden

- **Grenzen stellen:** je kan niet alles toelaten, soms moet je duidelijk maken wat kan en niet kan. Dit initiatief moet echt wel vanuit de kant van de ouder komen (een puber zal niet zo snel geneigd zijn om van de chat te gaan, een 10-jarige kan uren aan een stuk een spel spelen...).

Als het moeilijk loopt en kinderen zich niet aan de afspraken houden, kan je bijvoorbeeld afspreken welke sanctie er komt bij het zich niet aan de regels houden en welke beloning er gekoppeld wordt wanneer kinderen zich wel aan de afspraken houden.

“Als Tom zich niet aan de afspraken rond chatten houdt, mag hij de volgende dag niet op de chat, als hij een heel week zich aan de afspraken houdt (1 uurtje per dag), mag hij in het weekend een uurtje extra chatten”.

- **Monitoring/toezicht houden:** als je wil weten of kinderen zich aan afspraken houden moet je dat ook min of meer kunnen controleren. Bij een nieuwe afspraak is het zinvol om regelmatig te controleren. Als je merkt dat de nieuwe afspraak vlot ingeburgerd is, kan je de controle wat achterwege laten. Het loopt een stuk gemakkelijker als je controles ook aankondigt, kinderen zullen zich dan minder snel geïnteresseerd voelen.

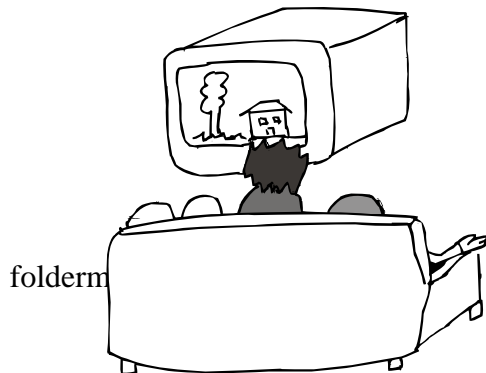
“De ouders van Stefanie waren wat bezorgd toen ze geïnteresseerd raakte in het internet. Ze spraken met haar af welke sites bezocht mogen worden, met wie er gechat werd en wat ze op

internet wilde doen. Vader kijkt dit regelmatig na en Stefanie weet dit ook. Op zich heeft ze er geen probleem mee, want ze houdt zich aan de afspraak”.

Tot slot alles nog even op een rij:

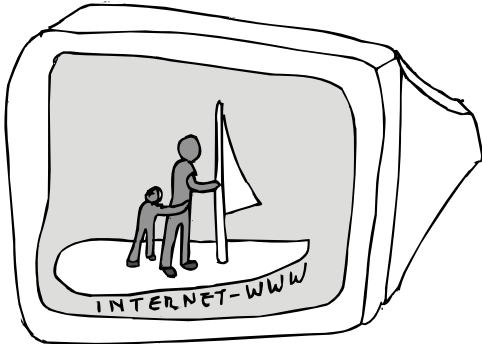
35 Concrete tips

- Grens het televisiekijken af: spreek af welke televisieprogramma's en zet de TV nadien uit
- Praat over de geweldscènes: geweld verliest aan invloed als ouders hun eigen visie op geweld doorgeven aan kinderen
- Stimuleer om niet-gewelddadige televisieprogramma's te bekijken en spelletjes te spelen
- Wijs kinderen erop dat conflicten niet zo dienen opgelost te worden en neem hierin zelf een voorbeeldfunctie
- Geef zelf het goede voorbeeld door minder TV te kijken en te kiezen voor niet-gewelddadige producten
- Bekijk zoveel mogelijk programma's samen

- Stimuleer andere activiteiten
- Gebruik de TV niet steevast als oppas
- Ouders blijven het vetorecht over de TV behouden: zelfs als de TV op de kamer van de kinderen staat
- Loop tijdens het ‘gamen’ de kamer even binnen en maak even wat tijd vrij om je interesse te tonen
- zorg voor een goede zit-houding
- Spreek de tijdsduur af
- Wijs kinderen op het effect (als je ziet dat ze zenuwachtig worden, benoem het dan)
- Bekijk of de spelletjes verantwoord zijn volgens uw normen
- Koppel eventueel het mogen gamen aan verwachtingen die je als ouder stelt (bijvoorbeeld studeergedrag) en die niet zo goed lopen
- Laat GSM-kaarten zelf betalen
- Bepaal waar een GSM kan en niet kan (BV niet op restaurant, niet op bezoek, ...)
- Waarschuw voor flames (scheldberichten) en probeer te overtuigen om erover te praten

- Kijk regelmatig het surfgedrag na (bij oudere kinderen lukt dit minder)

- Installeer een degelijke virusscan en firewall (updaten!)
- Laat geen onbekende mails openen of bestanden downloaden waarvan je de bron niet kent
- Installeer eventueel een filter
- Leer kinderen omgaan met de minder fraaie kanten van het internet
- Grens het internetgebruik af in tijd
- Surf eens samen, laat je helpen
- Duid op de onvolledigheid of onbetrouwbaarheid van

informatie die niet nagecheckt wordt

- Laat overdreven kosten bijbetalen via zakgeld of klusjes
- Verbied het online bestellen zonder toelating
- Vertrouwen, maar met controle
- Computer in de huiskamer?

- Instrueer om geen privacy gegevens door te geven: adres, telefoonnummer, kredietkaartnummer, ... zonder toestemming
- Instrueer om geen foto's te verzenden zonder het eerst te vragen
- Waarschuw voor onprettige berichten
- Bepaal welke sites geschikt zijn en welke niet
- Verbied om afspraken te maken via chat-programma's met onbekenden